

Postojno in Logatec. Tudi jez sem že skor enkrat te misli bil; pa okolica memo čalega Nanosa je prevelika; zato raji poterdim z drugimi, da je to v Hrušici, kamor tudi število milj nar bolj kaže, in tudi to, da skozi vipavsko ravnino in čez Rebernico ni očitnega sledu stare rimske ceste. Ako se pa rimska cesta od Razdertega čez Studeno na Planino zna, je to pot iz Tersta v Emono. Kje pa da je ta postaja v Hrušici bila, pové drugi cestopis, kateri naznanja, da od mesta Castra naprej so juliške planine, in potem postaja „ad Pirum“ v nar višji planini. Ad Pirum, to je „pri Hruški“, spričuje ime samo, da je v Hrušici. Sicer hoče Linhart (B. I. str. 305), da „ad Pirum“ je od keltiške besede pyrn, hrib; pa je pozabil, da so Rimljani imeli več enacij imen „Ad malum“, „Ad quercum“, „Larice“ (to je, pri jablani, pri hrastu, v mecesnu); iz ktere keltiške besede nek te izvirajo? Pri pisatelji Plinij je imenovano mesto Oera, in stanovavci Subocrini; nekteri mislijo, da je to Podkraj, med Vipavo in Hrušico, kjer se je že kak rimsk dnar našel, in je tudi nad vasjo hrib Kraj imenovan (glej Freyerjev zemljovid krajske dežele). Sicer drugi pisatelji Strabo in Ptolemaj tudi imenujejo hrib Okro; po vsem je pa soditi, da ta hrib Oera so ravno juliške planine. Postaja Longaticum da je Logatec, in Nauportus tudi Verhnika, to je bilo v teh listih večkrat povedano.

Iz starih časov je od Vipave še pomniti, da je bil v tej dolini že pred omenjeni boj med cesarjem Teodozjem in njegovim nasprotnikom Eugenijem. Po okolišinah krajev soditi, je bila, ko je Teodozi čez Hrušico prederl, nar huja bitev bližje Ajdovšine poleg reke Vipave in pri Hublu. Še se govori, da ravno na mestu sedanje cerkve Marije Device v Logu je bila kapelica, kjer je cesar Teodozi v silni nevarnosti molil; v tisti strani ima tudi burja nar hujo moč, od ktere pripovedujejo pisatelji, da je Eugenijevim vojakom ščite iz rok izbijala in pušice odstreljene v nje nazaj metala *).

Hicinger.

Ozir po svetu.

Kako Turki merliče pokopujejo in kakošne vraže imajo o smerti.

Mertvega Turka se ne sme žena njegova nič več dotakniti, zakaj zdej je po Bogu ločen od nje. Merliča nesó berž v žagrad na pokopališče, in ko se mu tū z velikimi ceremonijami roke, noge in obraz z vodo umili in mu ušesa, nosnice, usta in oči zamašili z vato, ga zašijejo v platnen žakelj, ki je na obéh koncéh odpert. Ko so mu še glavo čisto obrili razun malega šopka las, ki ga merličem pušajo, ga položé v trugo. Ko trugo zaprejo, skoči imam (duhovnik) na-njo, kobacá po nji, da je kaj, in merliča po imenu kliče in ga nagovarja: „naj bi se spomnil, pa se nikar ne zmešal!“

Iz žagrada nesejo potem merliča k njegovemu grobu. Žensko pokopljejo s trugo vred, ker po turški veri, čeravno neumerjočnost duše verjamejo, ne pride nobena ženska v večni raj. Moškega pa na grobu, kjer za pregnanje hudobnih duhov poprej ogenj zažgó, denejo iz truge in ga v raki na diljo položé. Raka (Gruft) je zgorej obokana, da ima merlič prostora dovelj se vsesti, kadar prideta angelja k njemu in ga še, preden ima v raj iti, ostro izprašujeta: „kdo je gospod tvoj?“ Če se merlič dá zbegati po tem izpraševanju in odgovori: „moj gospod si ti“, je na večno pogubljen. Zato ga opominja angelj: „ne zmešaj se!“ Le tisti odgovori na vprašanje prav, kdor reče: „moj gospod je moj Bog!“

Po tem ko rako (po turški „kabir“) zadela, se še le prav začne terpljenje mertvega, ker po turških

sanjarijah pritiska raka na pokopane trupla tako, da vse mleko, s katerim je mati kadaj otroka dojila, izteče po ti stiski skoz nos. Če je pa merlič prestal preskušnjo angelja, mu je raka od dneva do dneva ložaja in je nazadnje celó ne čuti več. 40. dan po smerti odpade merliču nos; strašno terpi merlič takrat, pa žlahta njegova zamore potolažiti merliču te bolečine, ako 40. dan zjutrej zgo-dej med vse prijatle in sosede razdeli lokmo, to je, na olji kuhano močnato jéd.

Še druge turške vraže so sledeče: blizo sodnega dné bojo Turki v prah zdrobljeni, vsi drugi pa, ki niso turške vere, bojo na kose razsekani. Eno leto, preden bo Mesija prišel, se bo vzdignila silna megla, skozi ktero bojo verniki (Turki) kakor spavajoči v naročje smerti prišli; neverniki (kristjani po turški veri) pa bojo bolj čversti in bolj zdravi kakor so bili pred. Potem pa bo teška smert potlačila vse nevernike, in ko bo vse pomerlo, bo Mesija napolnil raj in peklo. Zraven peklenškega ognja je po turški veri še ledeno peklo; na tem ledu leži revna duša tako dolgo, dokler tudi život popolnoma ne ozebe; po tem pride satan s silo velikim kladvom in truplo razbije na drobne kosce kakor se razbija led ali sol.

Slovanski popotnik.

* Nevtrudljivi povestničar gosp. Ivan Kukuljevič je v Dalmaciji, kjer je skoz dva mesca marljivo sledil po starih spomenicah, spadajočih v zgodovino jugoslavenskega naroda, nabral je spet veliko starinskih znamenitost, ki bojo bogatile zgodovinske zbirke narodnega zagrebskega muzeja.

* Nj. eks. banu Jelačiću se je 20. t. m. hčerka rodila.

* Gosp. Pavloviču, nedavno umerlemu mnogozasluženemu vredniku nekdanjih „Serbskih Novin“ v Peštu bojo s pripomočjo serbske matice na grob spominek postavili.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Ljubljane. Že večkrat sem slišal hvaliti gosp. Pajkovo novo napravo, da si tudi Ljubljančanje zamorejo zdej kakor drugod na drobno razžagane in razsekane derva za kurjavo kupovati po malem ali pa na debelo, — in ravno tako sem tudi s pohvalo slišal govoriti od gosp. Rauferjeve nove fabrike, v kateri se izdelujejo lične lončarske peči in druge v to obertnijo spadajoče stvari. — Napravim se tedaj unidan na pot v predmestje naše Ternovo, kjer ste obe nove napravi, in kar sem z veseljem ogledoval, čem z veseljem popisati in ob kratkem naznaniti svojim bravcem.

Gotovo bo po volji vsim, katerim je bolj pripravno že razžagane derva kupovati, kakor pa cele polena, ki jih je treba še žagati dajati, da je naš pridni tesarski mojster Pajk napravil tudi za Ljubljano tako dervarijo, kakor jih je več po družih mestih in že davnej na Dunaji ena pod imenom „Phorus“ (beseda ta je zložena iz prvih pismenk 6 deležnikov, ki so bili prvi v družbi za to napravo). Mene pa je posebno mikalo viditi, kako ta mašina dela, kadar polena čez sredo žaga. Preprosto pa umno je napravljena. En konj jo lahko goni; vprežen je v vojnico tako, da zmiraj v krog gré in v eni minuti trikrat okoli pride; kolesa in jermení, ki žago gonijo, so pa tako ubrani, da se žaga v eni minuti 354krat okoli in okoli zavertí. Ker te sorte žage v naših krajih še niso vsim znane, naj povém, da žaga ta ima podobo navadnega krožnika (talarja) ali kolesčika, ki ima okoli in okoli po robu zobé, in je tako vdelana v neko mizo, da se neprenehoma, dokler konj gré, okoli vertí in vse prežaga, kar se ji pritise na zobé. Take žage imajo v fabrikah strugarji, mizarji, kolarji in tesarski mojstri

*) Schoenleben Ann. str. 252, Valvazor B. XIV. str. 206.